

MISKOLCI EGYETEM
ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI KAR
DEÁK FERENC ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI
DOKTORI ISKOLA

dr. Szabó Szandra Kinga

**A STRUKTURÁLIS ALAPOKBÓL
SZÁRMAZÓ UNIÓS TÁMOGATÁSOK
SZABÁLYTALANSÁGKEZELÉSÉNEK
JOGKÉRDÉSEI**

PhD értekezés tézisei

**MISKOLC
2020**

I. A kutatási téma bemutatása

A kohéziós politika elemzésével számos tudományterület – köztük a jogtudomány, a szociológia, a társadalomtudomány, a közgazdaságtudomány – foglalkozik. Olyan speciális terület ez, amely több tudományterület határán mozog és kiterjedtsége révén számos megközelítési mód látott és lát napvilágot. Annak hatékonysága és eredményessége tehát több aspektusból vizsgálható. A szakirodalom leginkább a közgazdasági vonalon gyarapszik, ezen túlmenően még a területfejlesztésben kap kiemelt szerepet elemzések készítése. Tapasztalatom szerint több jogi tudományos vizsgálatra lenne szükség az európai támogatások területén. Bár a téma büntetőjogi érintettsége miatt az Európai Unió költségvetésének terhére elkövetett pénzügyi csalásokkal számos jogász foglalkozik, közigazgatási-polgári jogi oldalról azonban rendkívül kevesen vizsgálják ezt a területet. Pedig a regionális politika intézményrendszerét és jogi háttérét súlyos kritikák érik, amelyek figyelembevételével a támogatások felhasználása eredményesebbé válhatna, mind a támogató (ideértve az Európai Uniót és a tagállamokat), mind a kedvezményezettek egyértelmű előnyére. Kutatásom során a közigazgatási-polgári jogi vizsgálati irányt követtem, célom a meglévő szakirodalom bővítése egy széleskörű és egyben alapos elemzéssel.

Az uniós támogatások rendszere olyannyira komplex és szerteágazó, hogy az értekezés témáját valamennyi felhasználási szabály és azokkal kapcsolatos valamennyi jogkérdés ismertetése és vizsgálata nem képezhette, ezért szükségszerűen korlátoztam vizsgálatomat egy, a gyakorlatban általam is tapasztalt problémakörre és területre: **a szabálytalansági eljárások jogkérdéseire.**

Az uniós támogatások felhasználása során a gyakorlatban rendszerint történnek jogellenes vagy a támogatási szerződéssel ellentétes cselekedetek és mulasztások. A támogatási szerződések megszegésre, a jogszabályi előírások

pedig megsértésre kerülnek – gondatlanul vagy szándékosan –, a projektek nem az előzetes terveknek megfelelően kerülnek megvalósításra, vagy akár a projekt megvalósítása érdekében el sem tud indulni. Számos lehetséges oka és formája van a támogatás felhasználási szabályai megsértésének, amely nem csak a kedvezményezett, de a támogatói oldalon is elképzelhető. Az ilyen jogsértéseket és mulasztásokat szabálytalanságnak hívják, amely esemény kivizsgálásának menetét, megállapíthatóságának szabályait és jogkövetkezményeit jogszabályok rögzítik. Az erre szolgáló szabálytalansági eljárás egy különleges eljárás, melyet a polgári jog és a közigazgatási jog területe egyaránt, sajátosan vegyesen és nehezen szétválaszthatóan szabályoz. A szabálytalansági eljárást a támogató folytathatja le jogsértés, vagy szerződésszegés észlelése esetén és a szabálytalanság megállapítása esetén változó súlyosságú, de a kedvezményezettet akár rendkívül hátrányosan is érinthető jogkövetkezményeket alkalmazhat. A vizsgálatok ugyanakkor azt mutatják, hogy a szabálytalanság elkövetése nem feltétlenül a kedvezményezett negatív magatartásában keresendő, a probléma ennél mélyebben gyökerezik. A tagállam által kialakított intézményrendszernek, annak működésének és a jogszabályi környezetnek is jelentős szerepe van a szabálytalanságok kialakulásában, melyek az értekezésben mind feltérképezésre kerülnek. A rendszert általánosságban véve is számos kritika éri, súlyos szabályozásbeli és rendszerkialakítási hibák fedezhetők fel, melyek kijavítása rendkívül lassan halad. Komoly jogkérdések merülnek fel a szabálytalansági eljárások kapcsán, azokkal azonban a tudományos élet rendkívül keveset foglalkozik, valamint több kérdés is vitatott a szakirodalomban. Pedig a gyakorlatban, a támogatások tényleges felhasználásakor, a kedvezményezett jogainak érvényesítése során különösen szükség lenne a jelenlegi komplex szabályozás könnyű megértésére, átláthatóságára. A fenti előzmények figyelembe vételével értekezésemben az általam legfontosabbnak ítélt jogkérdéseket járom körbe és próbálok választ találni a felmerülő kérdésekre.

Az uniós támogatások kiterjedt köréből az értekezésben kizárólag az Európai Strukturális és Beruházási Alapok keretében nyújtott támogatások szabálytalansági és e körben felmerülő jogi kérdéseit vizsgálom. Ez a legjelentősebb pénzügyi alap, hazánk ennek keretében kapja a legnagyobb mértékű támogatást, ezért tartottam indokoltnak kizárólag ezen területet vizsgálat alá vetni. A kutatás szempontjából jelentőséggel bír a fentiekben említett alapok elmúlt évtizedben történt szerkezeti változása. Napjainkban az Európai Strukturális és Beruházási Alapok a következőket foglalják magukba: Európai Regionális Fejlesztési Alap, Európai Szociális Alap, Kohéziós Alap, Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap és Európai Tengerügyi és Halászati Alap. Utóbbi két alap azonban csak 2014 óta képezi az Európai Strukturális és Beruházási Alapok részét, előtte külön voltak kezelve, illetve 2014 előtt az alapok megnevezése is csak Strukturális Alapok voltak. A szétválasztás a magyar jogrendszerben rendkívül érdemi különbségeket rejt magában, ezért az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap szabályozását a 2014 előtti időszakban is elemzés alá vettem, a különböző pénzügyi időszakok összehasonlíthatóságának érdekében. Tekintettel arra, hogy a Magyarországnak juttatott támogatások szempontjából az Európai Tengerügyi és Halászati Alap csekély jelentőséggel bír, ezen támogatási alagra a vizsgálatom nem terjed ki. Megjegyzem azonban, hogy a 2014 utáni időszak értekezésben bemutatott szabályozása erre is, és egyébként az Európai Strukturális és Beruházási Alapokon túli egyéb támogatásokra is vonatkozik, mert a vonatkozó jogszabály tágabb körben, egységesen rendezi ezen támogatások felhasználásának szabályait.

A kutatásom központi elemét képező jogkérdések vizsgálata során **kizárólag a 2007-2013-as és 2014-2020-as pénzügyi időszak szabályozását vettem górcső alá.** Magyarország 2004. május 1-jén csatlakozott az Európai Unióhoz, a 2000-2006-os pénzügyi időszak közepén. Hazánk egy teljesen új, de az uniós előírásokkal harmonizáló rendszer kialakítására törekedett, a jogi szabályozás viszont ekkoriban nem volt kellően kimunkált és részletes. Mind a támogatói és

kedvezményezett oldal, mind a jogalkotók és jogalkalmazók ekkor kezdtek megismerkedni egy új rendszerrel, amely szükségszerűen változásokra szorult. Ezért a vizsgálni kívánt jogkérdéseket kizárólag 2007 után vettem elemzés alá, ugyanis 2007-től kidolgozottabb a nemzeti jogszabályi háttér, illetve a 2007-2013-as pénzügyi időszak még máig nem futott ki teljesen, utólagos ellenőrzések és szabálytalansági eljárások még ma is vannak.

A dolgozat igyekszik a szabálytalanságok más tagállamokban történő előfordulásának és jellemzőinek bemutatására is hangsúlyt helyezni, egy-egy kiválasztott tagállamot érintő alapos elemzés vagy összehasonlító elemzés elkészítésére azonban több okból sem volt lehetőségem. Egyfelől az értekezéshez felhasznált külföldi szakirodalmon túl nem elérhető más olyan anyag, amely bármely tagállam szabálytalanságkezelési eljárása kapcsán kellően részletes információkat tartalmazna. Másfelől pedig az értekezésben jogkérdések elemzésére koncentrálok, amely jogkérdések vizsgálatát más tagállamok esetében akkor lehetne elvégezni, ha az adott tagállam teljes - közjogi, magánjogi, valamint uniós támogatásokra vonatkozóan implementált nemzeti szabályok - joganyagát mélyrehatóan ismerném, megismerhetném. Következésképpen az értekezés kizárólag a magyar vonatkozású jogkérdések vizsgálatára koncentrálok.

Fentieket összefoglalva, a kutatás során a céloom egy eddig jogi oldalról alig vizsgált és nem teljes körűen feltérképezett terület komplex vizsgálata, a szakirodalom bővítése és a jogalkalmazói munka segítése egy gyakorlatias szemléletű összefoglaló elkészítése révén.

II. Az alkalmazott módszerek

A választott téma kutatása során szinte azonnal azzal kellett szembesülnöm, hogy a szabálytalansági eljárások jogi oldalról mind a hazai, mind pedig a külföldi szakirodalomban meglehetősen feltáratlan, a témával csak érintőlegesen foglalkoznak. A téma újszerűsége így ebből a szempontból egyértelműen hátrányként jelentkezett és több kutatási módszer alkalmazását tette szükségesszerűvé.

Tekintettel arra, hogy a támogatási jogviszonyokat a közigazgatási jog és polgári jog együttesen és sajátosan vegyes módon szabályozza, a kutatást szükségszerűen **multidiszciplináris módszerrel** kellett lefolytatni. A vizsgálatba bevonásra került továbbá a közbeszerzések területe és büntetőjog is. Ehhez kapcsolódva, mint megkerülhetetlen módszer, értelemszerűen a **normatív metódus** is alkalmazásra került. Az uniós és magyar joganyag (normaszöveg) nyelvtani, logikai és rendszertani szempontból is értelmezésre került. Kifejezetten figyelemmel voltam arra, hogy ne a szabálytalansági eljárások menetét és jogszabályi rendelkezéseit foglaljam össze (hiszen az csak a jogszabályok tartalmát ismételte volna meg), helyette a releváns jogintézmények és jogkérdések kapcsán egy **kritikai, dogmatikai elemzésre** törekedtem. Ennek eredményeképpen és a jogesetkutatás segítségével pedig levonásra kerültek a tudományos eredménynek minősülő következtetések (**deduktív módszer**). A normaszövegek értelmezése, továbbá külföldi és magyar **szakirodalom leíró-bemutató elemzése** mellett kiemelt hangsúlyt kapott az **induktív módszer** alkalmazása: az uniós és magyar bírósági jogesetgyakorlat feltérképezése és kiértékelése, az uniós támogatások felhasználásának ellenőrzésével (is) foglalkozó jelentősebb hatóságok (pl. Európai Bizottság, Európai Számvevőszék, Állami Számvevőszék) tapasztalatainak összefoglalása. Az egykori közreműködő szervek gyakorlatának megismeréséhez segítséget nyújtott azon néhány **interjú** is, amelyet akkori munkavállalókkal sikerült elkészítenem. Törekedtem továbbá

több uniós tagállam témával kapcsolatos jellemzőinek, adatainak **összehasonlító elemzésére, statisztikai adatgyűjtésre is.**

Nem volt figyelmen kívül hagyható a **történeti módszer** alkalmazása sem, hiszen fontos volt megvizsgálni a szabálytalanságok területének történeti fejlődését, valamint **a fogalomelemző módszer** segítségével a szabálytalanság definíciójának kialakulását és időközbeni változásait.

III. A tudományos eredmények rövid összefoglalása, hasznosításának lehetőségei

A tudományos eredmények rövid összefoglalása

A kutatás teljes időtartama alatt számos gyakorlati jogkérdés és négy hipotézis vizsgálatára került sor. Ezek nemcsak kiindulópontok voltak, de a disszertáció több fejezetét is áthatják, a következtetések egymásra épülve vonhatók le, illetve egyes megállapítások között ok-okozati összefüggés is tapasztalható volt. A tudományos eredményeket ezek mentén, az alábbi pontokba szedve foglalom össze.

1. Az uniós támogatások felhasználására a tagállam által kialakított szabályozás esetleges hibái szerepet játszanak a szabálytalanságok elkövetésében.

Az uniós támogatások felhasználása kapcsán a tagállamnak két fő szabályozási feladata van: az uniós jogszabályokkal harmonizáló nemzeti jogszabályok kialakítása, valamint az uniós támogatások felhasználását kezelő intézményrendszer megteremtése. A 2004-es csatlakozás óta azonban mindkettőben súlyos problémák tapasztalhatók. A problémák nemcsak hazánkban, hanem más uniós tagállamokban is megmutatkoznak, ugyanakkor azok orvoslására Magyarországon kevés szándék mutatkozik az állam részéről, vagy a meglévő szándék eredményei nem tudnak hatékonyan érvényesülni.

Az értekezésben feltárásra kerültek azok a rendszerszintű problémák, amelyek a szabálytalanságok bekövetkezéséhez közvetett módon, a háttérből nagyban hozzájárulhatnak. A problémák a következők:

Jogalkotási problémák	Intézményrendszeri problémák
<ul style="list-style-type: none"> - átláthatatlan jogszabálycsomagok - kései jogalkotás - implementálási és értelmezési problémák 	<ul style="list-style-type: none"> - folyamatosan változó intézményrendszer - kapacitáshiány, fluktuáció - tudástőke és elvárt képzettség hiánya

A joganyag egyszerűbbé és átláthatóbbá tételével, a programok indulására elkészülő pontos előírásokkal a fennálló problémák részben orvosolhatók lennének, hosszú távon ez hozzájárulna az uniós támogatások eredményességhez, a szabálytalanságok arányának csökkenéséhez. A változtatásra azonban nemcsak hazai, de uniós szinten is szükség lenne tekintettel arra, hogy a Bizottság túlságosan a nemzeti (tagállami) rendszerekre bízta a támogatások felhasználásának módját és szabályainak részletezését. Pontosabb tartalommal bíró uniós jogszabályokra lenne szükség, a rendeletekben a bizottsági elvárásokat részletesebben volna indokolt meghatározni tekintve, hogy egy jogi kérdés esetén kizárólag az uniós jogszabályok általában nem adnak választ, nemzeti jogszabályból felmerülő jogi kétely esetén pedig az uniós előírások gyakran nem adnak megoldást.

A jogszabályi rendelkezések mellett a támogatásokat kezelő magyar intézmények is folyamatos változáson mennek keresztül, az intézmények típusát és darabszámát tekintve is. Ez szükségszerűen kéz a kézben jár a végrehajtást végző személyi állomány gyakori változásával. Vizsgálatok rámutattak arra, hogy a fejlesztési stratégia egyik sikere a humán kapacitás felkészültségében rejlik, amelyet hazánkban számos kritika ér. Álláspontom szerint a magyar intézményrendszer hatékonyabb működését segítené elő egy (viszonylag) állandó szervezeti felépítés, amely csekély mértékben változik az egyes pénzügyi időszakokkal. A fejlesztéspolitikában szerepet vállaló intézmények számának és hatáskörének egységesítése, állandósítása mellett javasolt nagyobb hangsúly fektetése a humán erőforrás állandóságára és képzettsége növelésére. A szabálytalansági kockázatok emelkedéséhez a fenti

problémák jelentősen hozzájárulnak, egy gördülékenyen működő, egységes gyakorlattal rendelkező végrehajtó és ellenőrző rendszer azonban a fejlesztéspolitikában és szabálytalanságkezelésben nélkülözhetetlen.

2. A támogatási jogviszonyban és a szabálytalanságkezelésben a közigazgatási jogi és polgári jogi elemek sajátosan keverednek.

Az értekezésben részletesen elemzésre kerültek a támogatási jogviszonyban megjelenő közjogi és magánjogi elemek általánosságban és kizárólag a Strukturális Alapokból származó támogatások esetében. Kutatásom során bebizonyosodott, hogy ezen jogterületek keveredésének olyan egyedi kombinációja figyelhető meg, amelynek felderítéséhez a bírói kar számára is több évre volt szükség, illetve a szakirodalomban is ellentmondásos vélemények találhatók. A legtöbb szakember a közjogi elemek túlsúlya mellett érvel, azonban az értekezés eredményei alapján a polgári jogi szabályozottság kap egyre nagyobb szerepet, különösen 2014 óta. Az alábbi áttekintő táblázatomból jól szemlélteti, hogy az egyes támogatási típusoknál, az egyes pénzügyi időszakokban mely jogág szabályai alkalmazandók:

Pénzügyi időszak / támogatás típus	ERFA, KA, SZA	EMVA	
2007-2013	polgári jog	nem pályázatos eljárás: közigazgatási jog	pályázatos eljárás: polgári jog
2014-2020	polgári jog	polgári jog	

A disszertáció legfontosabb tudományos eredményének a jogágak fenti szétválasztását és a jogesetelemzésnek köszönhetően megállapított jogorvoslati lehetőségek egyértelműsítését tartom. Az irányadó jogág kiválasztása több szempontból is kiemelkedő jelentőséggel bír: ez adja meg a támogatási jogviszonyban alkalmazandó jogszabályok körét, ez tisztázza az egyes felek jogait és kötelezettségeit, továbbá ez határozza meg jogvita esetére a hatáskörrel

rendelkező bíróságok körét is. E nélkül a jogérvényesítés nem lehet hatékony és eredményes, a gyakorlatban ez tulajdonképpen a kulcskérdés. Ezen túlmenően a két jogág keveredésének a követeléskezelési eljárásokban is speciális szerepe van, ugyanis polgári jogi jogviszonyokban közigazgatási típusú behajtási eljárások is érvényesíthetők, amely a magyar jogrendben egyedi és rendkívül sajátos szabályozást jelent.

3. A támogatási jogviszonyt és szabálytalanságkezelést szabályozó jogszabályok komplexitása átláthatatlanságot és nehéz jogértelmezést eredményez.

A megfogalmazott probléma és tézis végigkísérte a kutatásomat, az összehasonlító elemzések, a jogesetkutatás ebből fakadóan és ennek eredményeként született. Bár az értekezés elkészültére a jogi bizonytalanságok szinte teljesen feloldódtak, továbbra is úgy gondolom, hogy a problémakör áthatja az uniós támogatások felhasználásának egész szabályrendszerét. A szabályrendszer első és sokadik olvasatra is komplexnek, gyakran átláthatatlannak tűnik. Ezt mi sem bizonyítja jobban, mint a sokrétű bírói gyakorlat, az egyes bíróságok eltérő jogértelmezése és az iránymutató legfelsőbb bírósági gyakorlat kialakulásához szükséges hosszú idő eltelte.

A szabályrendszer átlátását nehezíti, hogy az egyes uniós hétéves pénzügyi időszakok eltérő szabályozásúak és az egyes támogatások csoportosítást követően eltérően kerülnek szabályozásra, ez pedig jogi szempontból egymástól teljes egészében eltérő kifejezéseket és definíciókat (különösen a szabálytalanságkezelés területén), eljárásrendeket, irányadó jogágakat, eltérő kidolgozottságú szabályokat jelent. A 2014-óta fennálló, a Strukturális és Beruházási Alapokba tartozó támogatások szabályozásának egységesítése pozitívumként értékelhető e téren, hiszen egy rendszert szükséges csak megismerni, értelmezni.

A jogszabályi rendelkezések komplexitásához járul hozzá továbbá az is, hogy a pénzügyi időszakok kezdetére nem minden esetben lépnek hatályba az azt szabályozó új jogszabálycsomagok. Ide sorolhatók továbbá a közösségi jogszabályok általános megfogalmazásai, valamint a nemzeti jogszabályokkal közösen történő jogértelmezés nehézségei.

4. A kedvezményezetteknek vannak jogorvoslati lehetőségei a szabálytalansági döntésekkel szemben, azokat azonban a jogszabályok kifejezetten nem említik és meghatározhatóságuk is szakértelmet igényel. Következésképpen a jogorvoslati lehetőségek korlátozottnak tűnnek és a szabályozást, bírói gyakorlatot nem ismerők számára a perindítás lehetősége, majd a polgári vagy közigazgatási pertípus kiválasztása akadályokba ütközik.

A támogatás felhasználásáról szóló jogszabályok korlátozott jogorvoslati lehetőségeket tartalmaznak, ezért a kutatás kezdetén úgy éreztem, hogy a kedvezményezettek jogérvényesítési lehetősége a szabálytalansági döntésekkel szemben szűk körű. Ugyanakkor a jogesetkutatás eredményei alapján megállapításra került, hogy a kedvezményezettnek szélesebb körű jogorvoslati lehetőségei vannak, mint azt elsőre gondolnánk. A lehetőségek megismeréséhez azonban kétség kívül a bírói gyakorlathoz kell fordulni, valamint a korábban már ismertettek szerint az alkalmazandó jogágot szükséges helyesen kiválasztani. Bár a jogszabályok a figyelmet nem hívják fel rá, a szabálytalansági döntésekkel szemben lehetőség van peres úton fellépni, nemcsak a támogatásról szóló jogszabályokban rögzített egyedi jogorvoslati folyamat alkalmazható. Hátrányt jelent azonban, hogy bár a támogató eljárásának rendjét jogszabályok állapítják meg és emiatt a támogató személye kivételes és magasabb pozíciójúnak tűnik, valójában nincs olyan szervezet, amely a közigazgatási eljárásokban megszokott másodfokú szervként a támogató eljárását érdemben vizsgálhatná, a bírósági gyakorlat pedig

egyértelműen arra mutatott rá, hogy ilyen felülvizsgálat elvégzésére a bíróságok nem rendelkeznek hatáskörrel.

Úgy ítélem meg, hogy miután a jogalkalmazó vagy jogi érdekeit érvényesíteni kívánó személy a támogatási jogviszonyok és szabálytalansági döntések polgári jogi vagy közigazgatási jogi minősítését tisztázni tudja és a polgári jog által szabályozott támogatási jogviszonyra képes úgy tekinteni, mint ténylegesen mellérendelt szerepben álló felek viszonyára (és a támogatóra sem a köznapi megítélés szerinti hierarchikus viszonyban, közigazgatási hatóságként tekint), úgy kizárólag a polgári jog keretei közötti gondolkodási irányt követve el tud jutni a megoldásig, azaz a peres eljárások megindításának lehetőségéig és a jogalap megállapításáig. Ugyanakkor a kutatásom időigényességét tekintve megállapítható, hogy nem minden esetben van kellő idő és energia ezen logikai láncolat kielemezésére és feltérképezésére.

A tudományos eredmények hasznosításának lehetőségei

Az uniós támogatások felhasználásának rendszere, azon belül is a támogatási jogviszonyok megítélése és a szabálytalansági eljárások lebonyolítása egy olyan komplex jogi szabályozást takar, amelynek rendelkezéseiben az olvasó könnyen elvész és több órás, napos alapos jogi háttérkutatás során sem tudja kételyeit eloszlatni, márpedig szűk eljárási határidők mellett sokszor nincs a kedvezményezetteknek vagy jogi képviselőiknek lehetősége a témában elmerülni. Továbbá a jelenleg elérhető szakirodalom is sokszor felszínes, a gyakorlatban felmerülő kérdéseket nem vizsgálja, az állam és a támogató szervek pedig a témába vágó útmutatókkal nem segítik a támogatást felhasználókat. Ez a jogalkalmazást egyértelműen nehezíti, a kedvezményezetti érdekek érvényesítését sokszor ellehetetleníti, továbbá elhúzódó peres eljárásokhoz vezethet. Több évig tartó kutatás eredménye a jelen értekezés, mely átfogó és gyakorlatias elemzést kíván adni a szabályozásról,

megkönnyítve ezzel a jogalkalmazók munkáját és esetlegesen kiindulópontot adni további tudományos kutatások megkezdéséhez.

Az értekezés eredményei, különösen az 5. fejezete, a gyakorlati hatékonyság fejlődését segítik elő és egy **olyan egyedülálló összefoglalót biztosítanak, melyet mind a szakirodalom, mind a jogalkalmazás, de akár még a jogalkotás is kézbe vehet, hasznosíthat.**

Elemzéseimet a joggyakorlat és a jogtudomány képviselői közvetlenül is hasznosíthatják majd. A jogesetkutatás eredményeinek összefoglalása, valamint a támogatási jogviszonyban a polgári és közigazgatási jogi jellemzők elhatárolása a **bírói kar és ügyvédek munkáját könnyíti meg**, elősegíti a jogérvényesítési lehetőségek átlátását, valamint **az ítélkezési gyakorlat megismerését és egységesítését**. Ugyanakkor a dolgozat akár egyetemeken, kifejezetten az uniós támogatásokkal foglalkozó **posztgraduális képzéseken is felhasználhatóvá válik** tekintettel arra, hogy szakirodalmi, tankönyvi, gyakorlati kézikönyvek szintjén nem született még a témában hasonló mű. Mivel számos rendszerszintű és jogszabályi problémára, joghézagra fény derül az értekezésben, **a jogalkotói oldal is muníciót kaphat a rendszer fejlesztéséhez, javításához**. Javítva ezzel hazánk Európai Unió megbecsülését, másfelől pedig az Európai Unió és Magyarország költségvetési pozícióit, illetve a kohéziós politika sikerességét.

IV. Az értekezés témaköréhez kapcsolódó saját publikációk jegyzéke

1. *Az uniós forrásból származó támogatások felhasználására előírt ütemterv betartásának jelentősége, különös tekintettel a közbeszerzési törvény szerinti jogorvoslat erre gyakorolt hatására.* In: A hely szelleme - a területi fejlesztések lokális dimenziói, Fiatal Regionalisták VIII. Konferenciáján elhangzott előadások, Széchenyi István Egyetem Regionális- és Gazdaságtudományi Doktori Iskolája, Győr, 2013, p. 557-564
2. *Uniós támogatások visszafizetésének kötelezettsége.* In: Jogalkotás és jogalkalmazás a XXI. század Európájában c. konferencia kötete, Budapest-Debrecen, 2014, p. 466-473
3. *Az európai regionális politika kialakulása és fejlődése.* In: Tavaszi Szél konferenciakötet, Budapest, 2013 p.135-140
4. *Szabálytalansági eljárások a gyakorlatban két közreműködő szervezet tapasztalatai alapján.* In: Doktoranduszok Fóruma, Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar Szekciókiadványa, Miskolc, 2013. november 7. p. 263-267
5. *Judicial practice of the European Union on the financial correction applied in case of irregularity.* In: Tavaszi Szél konferencia kötet, Doktoranduszok Országos Szövetsége, Debrecen, 2014 p. 260-266
6. *A Strukturális Alapok ellen elkövetett közösségi csalás.* In: Miskolci Doktoranduszok Tanulmányai 13, Miskolc, 2014 p. 449-467
7. *Financial correction applied in case of irregularity.* In: Studia Juridica et Politica Jaurinensis elektronikus folyóirat, 2014.2 p 27-31
8. *Uniós bírósági gyakorlat a szabálytalanságok területén.* In: PEME VIII. PhD konferencia kötete Hitelesebb tudományos prezentációk címmel, Budapest, 2014. március 13., p. 97-101
9. Nyikos Györgyi – Szabó Szandra: *Szabálytalanságok az EU kohéziós politikában – magyar tapasztalatok és tanulságok.* In: Európai Tükör 2019/1. p. 67-87

10. *Uniós támogatásokkal kapcsolatos szabálytalanságok kialakulásában közrejátszó háttérfaktorok.* In: Bibó Jog- és Politikatudományi Szemle Folyóirat 2020. évi II. szám (megjelenés alatt)